

INSPIRATIONSPUNKTER

10. maj 2016

[Kun det talte ord gælder]

Talepunkter til samrådsspørgsmål AF, AG, AH og AI vedr. anvendelsen af sociale klausuler om uddannelses- og praktikaftaler i offentlige kontrakter, stillet 26. april 2016 efter ønske fra Mattias Tesfaye (S).

[Indledning]

- Tak for invitationen til at komme her i udvalget i dag.
- Lad mig starte med at slå fast, at det ligger regeringen meget på sinde, at vi får skabt det nødvendige antal uddannelses- og praktikpladser i Danmark.
- Ellers risikerer vi, at virksomhederne kommer til at stå uden kvalificeret arbejdskraft i årene fremover. Det kan koste vækst.
- Når det offentlige køber ind for op mod 300 mia. kr. om året, er brugen af sociale klausuler i offentlige udbud et godt middel til at skabe flere praktikpladser.
- Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen har opgjort, at der i statslige udbud er skabt ca. 340 praktikpladser i 2013 og ca. 580 praktikpladser i 2014 som følge af brugen af sociale klausuler og ”følg-eller-forklar”-princippet.
- ”Følg-eller-forklar”-princippet blev indført af den daværende S-R-SF-regering og Enhedslisten i

forbindelse med finanslovsaftalen for 2013, der blev indgået i efteråret 2012. Det er den tidligere regerings ”følg-eller-forklar”-princip vi viderefører.

- Princippet har således været gældende for statslige offentlige myndigheder siden 2013. Fra 1. januar 2014 blev det også gældende for regionale og kommunale myndigheder, der før blot var henstillet til at anvende princippet.
- Princippet indebærer, at når offentlige myndigheder udbyder relevante opgaver, skal de stille krav om, at der etableres praktikpladser i forbindelse med opgaven. Alternativt skal de forklare, hvorfor de ikke stiller sådan et krav. Forklaringen skal være offentligt tilgængelig.
- For at fremme princippet anvendelse, udarbejdede Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen i 2013 en vejledning i anvendelse af ”følg-eller-forklar”-princippet.
- Det fremgår af vejledningen, hvilke typer af udbud, der er relevante.
- Det drejer sig om tjenesteydelseskontrakter og bygge- og anlægskontrakter, som har en varighed på minimum 6 måneder og som har en kontraktsum på minimum 10 mio. kr. eller en lønsum på minimum 4 mio. kr.

- Når man valgte et ”følg- eller forklar”-princip frem for bare at forpligte myndigheder til at bruge sociale klausuler i alle udbud, skyldes det flere forhold.
- Dels vil det altid vil bero på en konkret vurdering, om det er praktisk eller økonomisk hensigtsmæssigt at anvende en social klausul.
- Dels følger det af EU-reglerne på området, at man kun må stille krav i offentlige udbud, der er proportionale og relevante i forhold til det, man vil købe, det vil sige, at kravet er knyttet til ”kontraktens genstand”.
- Den vurdering er de offentlige myndigheder forpligtet til selv at foretage i hvert enkelt tilfælde. Det er de offentlige myndigheder, der er bedst til at vurdere, om anvendelsen af sociale klausuler er hensigtsmæssig i den enkelte sag.
- Helt grundlæggende mener jeg, at udbredelsen af sociale klausuler om uddannelses- og praktikaftaler bedst fremmes af frivillighedens vej ved, at de offentlige myndigheder overlades et rum til at vurdere, om det er hensigtsmæssigt at anvende sociale klausuler i den konkrete situation.
- Med det sagt, vil jeg nu overgå til besvarelsen af de fire spørgsmål, som jeg vil besvare i følgende rækkefølge:

Spørgsmål AF, spørgsmål AG, spørgsmål AH og afslutningsvis spørgsmål AI.

Ad. Spørgsmål AF

Hvordan forholder ministeren sig til, at der er gennemført 12 relevante udbud, hvor ”følg-eller-forklar”-princippet ikke er anvendt, og herunder at Direktoratet for Kriminalforsorgen har oplyst, at de ikke har fulgt princippet om sociale klausuler i forbindelse med produktion af mad til Udrejsecenter Sjælsmark, med henvisning til at man i forvejen i vid udstrækning baserer sin drift på elever og praktikpladser, at Kystdirektoratet ikke har fundet det hensigtsmæssigt at anvende sociale klausuler med angivelse af, at det vil medføre ekstra omkostninger for tilbudsgiverne, og at Vejdirektoratet i 2014 har valgt ikke at bruge sociale klausuler i tilfælde, hvor kontraktværdierne var mellem 10 og 100 millioner? Der henvises til BUU alm. del – bilag 138.

- I spørgsmål AF spørges der til, hvordan jeg forholder mig til Direktoratet for Kriminalforsorgen, Kystdirektoratets og Vejdirektoratets begrundelser for, at de ikke har anvendt sociale klausuler i relevante udbud.
- Hensigten med ”følg- eller-forklar”-princippet har ikke været at skabe en forpligtelse for de offentlige myndigheder til at bruge sociale klausuler i alle udbud. Hensigten har været at øge brugen af sociale klausuler i relevante udbud.

- I det tilfælde, hvor en offentlig myndighed ikke finder det hensigtsmæssigt at anvende sociale klausuler skal ordregiveren forklare, hvorfor de ikke anvendes.
- Vejledningen fra Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen indeholder ingen indholdsmæssige krav til begrundelserne - de vil afhænge af omstændighederne i den konkrete sag.
- Der kan være mange grunde til, at en offentlig myndighed vælger ikke at anvende en social klausul i et konkret udbud.
- Det kan f.eks. være, at myndigheden oplever, at det skader konkurrencen at anvende sociale klausuler, fordi der så kun kan deltage leverandører, der allerede har elever ansat.
- Det kan også være, at det ikke står i forhold til kontraktens længde at stille krav om antagelse af praktikanter, eller at der ikke mangler praktikpladser inden for det område, der udbydes.
- Af de grunde vil det være usagligt, hvis jeg begav mig ud i en vurdering af de konkrete forklaringer fra de forskellige myndigheder.

Ad. Spørgsmål AG

Er det efter ministerens opfattelse i overensstemmelse med de politiske intentioner i bekendtgørelsen om sociale klausuler, at

offentlige institutioner ikke følger princippet om sociale klausuler med begrundelser af samme karakter, som er givet af bl.a. Direktoratet for Kriminalforsorgen, Kystdirektoratet og Vejdirektoratet?

- Jeg vil nu gå videre til spørgsmål AG om, hvorvidt forklaringerne for ikke at anvende sociale klausuler er i overensstemmelse med de politiske intentioner i forhold til ”følg-eller-forklar”-princippet.
- Indledningsvis vil jeg gerne bemærke, at ”følg-eller-forklar”-princippet ikke er reguleret i en bekendtgørelse. Princippet udspringer alene af en aftale på finansloven for 2013, som den daværende S-R-SF-regering indgik. Aftalen er udmøntet i en vejledning fra Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen.
- Formålet med princippet er at øge antallet af uddannelses- og praktikpladser ved at forpligte myndighederne til at tage stilling til, om det er hensigtsmæssigt at anvende sociale klausuler i de konkrete udbud.
- Den vurdering står de offentlige myndigheder selvfølgelig til ansvar for. Også hvis det kan påvises, at de fx har foretaget en usaglig vurdering.
- Men det vil som nævnt være usagligt, hvis jeg begav mig ud i en vurdering af de konkrete forklaringer.

- Og når det er sagt, så mener jeg også, at det er værd at hæfte sig ved, at langt størstedelen af de offentlige myndigheder følger - fremfor at forklare.

Ad. Spørgsmål AH

Hvordan vil ministeren sikre, at de politiske intentioner i bekendtgørelsen om sociale klausuler efterleves, og hvilke initiativer vil ministeren i den forbindelse tage?

- Dernæst til spørgsmål AH om, hvordan jeg vil sikre, at de politiske intentioner om sociale klausuler efterleves, og hvilke initiativer jeg vil tage.
- Indledningsvis vil jeg henlede opmærksomheden på, at brugen om sociale klausuler ikke generelt er reguleret ved en bekendtgørelse.
- På Undervisningsministeriets område er der dog blevet udstedt en bekendtgørelse så uddannelsesinstitutioner under ministeriet er omfattet af ”følg-eller-forklar”-princippet.
- Som jeg allerede har nævnt flere gange, er hensigten med ”følg-eller-forklar”-princippet at øge antallet af uddannelses- og praktikpladser ved at skabe fokus hos de offentlige myndigheder på anvendelse af sociale klausuler.
- Det er min klare opfattelse, at ”følg-eller-forklar”-princippet netop er en god ramme, og at ”følg-eller-

forklar"-princippet allerede har haft en gavnlig virkning på udbredelsen af sociale klausuler.

- En opgørelse som Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen har lavet over statslige myndigheders brug af sociale klausuler, viser således, at der i 2013 blev anvendt sociale klausuler i 56 pct. af de relevante udbud. I 2014 var antallet steget til 87 pct.
- Der er således tale om en væsentlig fremgang i anvendelsen af sociale klausuler siden indførelsen af "følg-eller-forklar"-princippet.
- Jeg mener derfor, at intentionerne med "følg-eller-forklar"-princippet i hvert fald på det statslige område, må siges at være lykkedes.
- En opgørelse som KL har lavet i 2015, viser at kommunerne har anvendt sociale klausuler i 59 pct. af de relevante udbud.
- Jeg er derfor enig i, at der især på det kommunale og regionale område er behov for at skabe yderligere opmærksomhed omkring "følg-eller-forklar"-princippet.
- Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen vil derfor gå i dialog med KL og Danske Regioner og opfordre dem til at sikre, at kommunerne og regionerne er opmærksomme på princippet.

- Selv om det går godt i staten, skal vi også fastholde fokus her. Derfor vil der blive lavet en ny opgørelse over statslige ordregiveres anvendelse af følg- eller forklar-princippet med udgangen af 2016.
- Jeg vil desuden bede Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen om at gøre en ekstra indsats for, at myndighederne kender vejledningen om sociale klausuler om uddannelses- og praktikaftaler.
- Endelig vil jeg sende et brev rundt til mine ministerkollegaer, og gøre dem opmærksomme på vigtigheden af at bruge ”følg- eller forklar”-princippet, da praktikpladsproblemstillingen er prioriteret i regeringen.

Ad. Spørgsmål AI

Vil ministeren tage initiativer til at udvide brugen af sociale klausuler, så også andre offentlige udbud end bygge- og anlægsopgaver skal anvende sociale klausuler eller forklare, hvorfor de ikke gør?

- Endelig til spørgsmål AI om udvidelse af brugen af sociale klausuler i andet end bygge- og anlægskontrakter.
- Først vil jeg gerne gøre opmærksom på, at relevante udbud, der er omfattet af ”følg- eller forklar”-princippet,

allerede i dag omfatter tjenesteydelseskontrakter, som har et driftselement.

- Det er min klare opfattelse, at princippet således dækker de erhvervsuddannelsesordninger, der indebærer uddannelses- eller praktikophold.
- Jeg mener, at vi skal være meget forsigtige med at indføre forpligtelser, der belaster det offentlige og virksomhederne, hvis de ikke kommer eleverne til gode.
- Det kommer eksempelvis næppe eleverne til gode at indsætte sociale klausuler om praktikpladser, når det offentlige udbyder kortvarige opgaver, der kræver specialistviden.
- Men når det nu er sagt, så er jeg villig til at se på, om der med fordel kan justeres i kriterierne for relevante udbud, hvis der er en mulighed for, at det kan give flere reelle praktikpladser.

[Afrunding]

- Afslutningsvis vil jeg gerne bemærke, at etablering af flere praktikpladser ligger højt på regeringens dagsorden.
- Etableringen af praktikpladser bør dog ske ad frivillighedens vej fremfor ved tvang.

- Fokus på anvendelsen af sociale klausuler er en god ramme herfor.
- Tak for ordet.